

Det Kongelige Kulturdepartement

Deres ref.
Høring NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014

Vår ref.
2013/9/DS

Dato:
26. juni 2013

Svar fra Punkt Ø på høring av Kulturutredningen 2014

De generelle merknadene i dette notatet refererer til kulturpolitikken mens de spesielle kun til det visuelle feltet. Dvs. at de kapitler som er reelle for Punkt Ø å kommentere er Kap 1 og Kap 4.

Generelle merknader

Kulturpolitikken

Kulturpolitikken er ikke enkel: hvordan skal grensesnittet mellom politikk og økonomi best utformes på kulturens område?

Det som gjør kulturpolitikken spesiell er at det utover de sedvanlige stridigheter om bruk av midler, om rollefordelingen mellom marked, sivilsamfunnet og politikken på ulike nivåer. I tillegg kommer en rekke konflikter får å nå ulike mål. Kulturpolitikken har flere genuine dilemmaer og ett høyt antall målkonflikter. Jeg nevner kort fire av disse:

1. Konflikten mellom kunstens nytte eller egenverdi
Nytteargumenter: Helsebringende, utviklingsfaktor og potensialet for økonomisk vekst (ikke nødvendigvis usanne, men skyter forbi målet).

Kulturpolitikken er ikke til for folkehelsen. Gode ideer for økonomisk vekst finns det bedre bransjer å investere i enn kulturen.

Jeg vil argumentere for at nytte og egenverdi ikke skal oppfattes som gjensidig utesluttende storheter, men for at kunsten og kulturen begge kan være nyttige og samtidig ha en egenverdi.

2. Skal kulturpolitikken ha stor bredde eller være smal.
Det bærende prinsippet er at man ser en sammenheng mellom den nyskapende kulturen og menneskets egen kulturskaping. Avantgardisme,

populærkultur og folkeopplysning henger sammen, hvilket er en sentral tanke: slipper man den blir all kulturpolitikk ett bisart puslespill.

3. Skal staten støtte eller styre kulturlivet.

Verken politikere eller ansatte tjenestemenn bør ta beslutninger i kunstneriske spørsmål. Samtidig finnes det, i takt med at kulturspørsmålene gjennomsyrrer alt flere deler av samfunnslivet, grunner for å stille krav til oppfølging og demokratisk ansvarliggjøring også innenfor kulturpolitikken. Jeg vil si at flere forskjellige slags styringsmodeller er nødvendige. Det kreves både styring og frihet.

4. Konflikten mellom identitetspolitikk og abstrakt universalisme.

Jeg har sett mange eksempler på hvordan ansatser til å bedrive mangkulturelt politisk arbeide risikerer å bli kontraproduktiv. Bare ved å benevne problemet risikerer man å befeste de murer som skulle rives ned. Denne infernalske logikk snakker for at all politikk bør preges av en abstrakt universalisme når det kommer til verdier. Alle samfunnsborgere bør behandles likt uansett herkomst, hudfarge, kjønn eller seksuelle preferanser. Samtidig fins det gode grunner for å beskytte minoritetsgruppers rettigheter. I visse tilfeller er særbehandling nødvendig.

Her finnes ikke noe entydig enten – eller.

Vi må med andre ord utstyre oss med en ambivalens akseptering og en evne til å sette pris på kulturpolitikkenes motsigelsesfulle styrke.

Men, når dette er sagt vil jeg stikkordsmessig fremheve følgende 10 saker.

1. All kulturpolitikk må ha som utgangspunkt et mange- multidimensjonert kulturbegrep (kulturpolitikken må utgå fra en ikke-reduksjonistisk bestemmelse av hva kultur er).
2. Kulturpolitikkenes oppgave er å se til at alle i samfunnet kan få leve et uttrykksfullt liv. Muligheten til å uttrykke seg kunstnerisk gjør det menneskelige livet rikere. Bred og smal kultur er gjensidig forsterkende.
3. All kulturpolitikk forutsetter en ide om kvalitet. Hva som er kunstnerisk kvalitet må kunne diskuteres og settes som rammebetingelse, ellers vil middelmådigheten seire.
4. Kulturpolitikkenes oppgave er å slå vakt om kulturlivets infrastruktur. Kulturlivets organisasjoner og institusjoner utgjør til sammen en kulturell offentlighet. Denne utgjør en viktig del av samfunnets hele offentlighet og dermed en forutsetning for det politiske demokratiet.
5. Mediepolitikken bør være en integrert del av kulturpolitikken.
6. Prinsippet om armlengdes avstand bør opprettholdes. Dette prinsippet kreves for å unngå direkte politisk styring av kunsten.
7. Kunstpolitikken er ikke identisk med kulturpolitikken. Kunstpolitikken er en vesentlig del av kulturpolitikken og den bør preges av størst mulig frihet for de kunst- og kunstfaglige utøvere.

8. Kulturpolitikken bør kjennetegnes av finansieringsmessig pluralisme. Penger er makt. Finnes det en mulighet for utøver og institusjoner til økonomisk sett å stå på flere bein? Kan det private initiativet initieres også i Norge?
9. Kulturstøtte bør fordeles i henhold til et prinsipp om organisatorisk nøytralitet.
10. Kulturpolitikken må være tydelig.

Kultur og næring

Dagens høystemte tale om kunst og entreprenørskap bunner altfor ofte i en overfladisk forståelse av begge fenomenene.

Hvordan de politiske forholdsreglene best griper inn i og samarbeider med, motvirker og gjør bruk av – markedet må avgjøres fra sak til sak, fra kunstområde til kunstområde, og må bygge på kunnskap og de ulike kunststartene og deres ulike forutsetninger. Denne kunnskap må innhentes i nær dialog med de som kjenner vilkårene best; kulturpolitikken blir mer komplisert for å kunne fungere mindre komplisert.

F. eks kulturpolitikken bør motvirke kommersialiseringens negative sider. Formuleringen har på en ulykkelig måte stått i veien for de nødvendige satsninger på de kulturelle næringene, det vil si på det frie kulturlivet som i økende grad finner seg organisert som nettverk av, ofte ufrivillige, småforetak og lignende.

Hva bør det satse på fremover i Kulturløftet 3?

Økt støtte til kunstinstitusjoner og kunstmuseer for produksjon av samtidskunst utstillinger og prosjekter

Billedkunsten og kunsthåndverket (det visuelle feltet) i Norge er styrket sammenlignet med de andre nordiske landene. Norsk kunst på det beste er kvalitativt bra og på et høyt internasjonalt nivå. Dette gir en mulighet i de kommende årene å få skapt et nytt ståsted for oppmerksomheten av norsk billedkunst og kunsthåndverk.

Vi har 100 til 120 norske og utenlandske samtidskunstneres kunst utstilt hvert år i Punkt Ø. Vi skulle gjerne hatt økte midler til utstillingsproduksjonene. Dette gjelder først og fremst støtte til produksjonene av samtidskunst og kataloger.

Avklaring mellom KD og Norsk kulturråd

Punkt Ø mottar fast tilskudd fra KD og har gjort det siden 2006 både for utstillingsvirksomheten på Galleri F 15 og Punkt Ø. I 2006 og 2007 kunne også Punkt Ø søke støtte til utstillingsvirksomheten og katalogproduksjonen fra Norsk

kulturråd. Denne muligheten ble stoppet i 2008 av Trond Giske ved at følgende setning kom inn i tilskuddsbrevet: *Institusjoner som mottar fast statstilskudd, skal normalt ikke kunne søke prosjekttilskudd fra Norsk kulturråd.*

Denne setningen er fjernet f.o.m. 2011. Men disse tre årene har lagt presedens i Norsk kulturråd mot å støtte institusjoner som får tilskudd fra KUD.

Til eksempel ble våre søknader på støtte til produksjonsmidler til Momentumbiennalen i 2011 og 2013 avvist. Det samme med vår Munch utstilling på Galleri F 15 i Munchjubileumsåret. Med sistnevnte ble det avsatt øremerket midler til Munchkommunene.

Følgende av dette er en uryddig saksbehandling og uklarhet mellom det KD og Norsk kulturråd mener.

Det vil i framtiden være styrkende om produksjoner av samtidskunstutstillinger har en tett kontakt med Norsk kulturråd fordi fagmiljøet der er en drivkraft. Og da ville det vært mulig å løfte kvaliteten på noen av produksjonene om Norsk kulturråd også kunne støttet det.

For internasjonale satsninger burde det også være en selvfølge at vi kunne samarbeidet med OCA. Slik det er i dag har vi et ypperlig samarbeid med Utenriksdepartementets kulturavdeling og norske ambassader i utlandet, men OCA unnlater å samarbeide om f eks Momentumbiennalen som er Norges største og lengst eksisterende biennale. Det er forståelig at OCA vil finne sin egen profil, men det må være i visse sammenhenger mulig å samarbeide. Når f eks Momentumbiennalen skal promoteres under Veneziabiennalen som er 3 uker før Momentumbiennalen stiller UD med leder for kulturavdelingen, ambassadøren i Roma m. fl. Mens OCA ikke er tilstede med en eneste representant. Slik har det vært hver eneste gang.

Det er i en slik sammenheng nødvendig å samarbeide og gjensidig støtte hverandre for at man overhodet skal synes. Vi samarbeider bedre med IASPIS, FRAME, Kunststyrelsen og CIA som er de svenske, finske, danske og islandske tilsvarende institusjonene som OCA i Norden, enn vi gjør med OCA.

Kunsthøgskolen har et ansvar å forberede studentene på hva som venter etter avlagt eksamen. De bør gi et realistisk bilde av hva som kreves. Men ansvaret for yrkesvalg og studiebane må ligge på hver enkelt student. Snakket om "overutdanning" er et uttrykk for et instrumentelt syn ikke bare på kultur uten også på utdanning: kunnskapen har ingen verdi om den ikke umiddelbart kan nyttiggjøres i yrkessammenheng: det er uttrykk for en gjenlevning av en paternalistisk planreguleringsoptimisme som ikke hører hjemme i et samfunn som omtaler seg selv som kunnskapssamfunn og fremholder kvalitetene ved livslang læring.

Der igjen trengs det noen år etter endt utdanning for en kunstner å opparbeide sitt eget ståsted, materialforståelse og kvalitativt gode produksjoner.

At Kulturutredningen vil kutte ned på antallet stipender og heller ha færre og større, er feil. Opp igjennom Kulturløftene 1 og 2 har det hele tiden vært en svingende pendel mellom hvor mange som skal få GI, varigheten og antallet på stipender. Dette har vært en måte å sette de forskjellige kunstnergenerasjonene opp mot hverandre. Effektivt har det vært fordi det feltet som har fått minst i økningen både gjennom Kunstløftet 1 og 2 er billedkunsten. Jeg vil heller si at her får man ta skjeen i en annen hånd og legge på noen ekstra store stipender samt videreføre GI og de allerede eksisterende stipendene.

Kommentarer til Kap. 16 Oppsummering av tilrådingar

De to første avsnittene om nasjonale mål for kulturpolitikken og ytringskultur som kulturpolitikkenes ansvarsområde er begge gode og viktige strategiske valg.

I det tredje avsnittet fremheves behovet for å styrke det utredningen betegner som den «kulturelle grunnmuren» lokalt i hele landet. Jeg mener at det aller viktigste er å få de estetiske fagene tilbake i skolen slik det var med L97 for da vil skolen bli ansvarliggjort og lærerne måtte ha kompetanse. Med dette får elevene undervisning, dannelse og det vil gi langt større effekt av den kulturelle skolesekkens besøk på skolene og skoleklassers besøk på kulturinstitusjonene. Følgende av at det å videreføre dagens ordning vil gjøre at de estetiske fagene vil bli sett på som noe utenom det som er sentralt i vårt samfunn. Og i et langt løp vil det gjøre oss dannesløse og være fordummende!

Utredningen kjenner til dette standpunktet og det gjengis i Kap 15.3 følgende: Utvalget uttrykker bekymring for nedbyggingen av de estetiske fagene i grunnskolen og understreker at læringsarenaer innenfor kultursektoren aldri vil kunne erstatte de estetiske fagene i grunnskolen som et universelt tilbud. Men, når det kommer til siste del av utredningens kapittel 16 nevnes det ikke som et tiltak.

Estetikkenes plass i forskning og lære burde selvfølgelig vært helt sentral i skoleverket og på alle kunstinstitusjoner. At det er blitt et undervurdert felt i den moderne dannesstenking er en grov feil. Estetikken rolle som brobygger mellom tanke og følelse er dermed utelatt.

Mvh Dir. Dag Aak Sveinar